
Boško Picula:
**Intrakonfliktni izbori na Bliskom istoku:
Demokratsko konstituiranje vlasti unutar oružanih sukoba
u Afganistanu, Iraku i Palestinskoj samoupravi**

Mentor: prof. dr. sc. Mirjana Kasapović

Datum obrane: 12. srpnja 2012. na Fakultetu političkih znanosti

Povjerenstvo za obranu: prof. dr. sc. Siniša Tatalović, predsjednik

prof. dr. sc. Mirjana Kasapović

dr. sc. Darko Bekić

Doktorska disertacija mr. sc. Boška Picule *Intrakonfliktni izbori na Bliskom istoku: Demokratsko konstituiranje vlasti unutar oružanih sukoba u Afganistanu, Iraku i Palestinskoj samoupravi* sastoji se od 220 stranica teksta, 30 tabličnih prikaza, 8 shema, 5 zemljovida te popisa 255 korištenih bibliografskih jedinica i mrežnih izvora. Disertacija se sastoji od šest glavnih dijelova, uvodnog dijela u kojem se opisuju teorijski pristup: transformacija konflikta i demokratizacija izvana, predmet, cilj i metoda disertacije te zaključka na kraju rada. Nakon zaključka disertacija sadrži i zaključni sažetak na engleskom jeziku.

Tema je disertacije *analiza pripreme, organizacije, supervizije, rezultata i posljedica intrakonfliktnih izbora u Afganistanu, Iraku i Palestinskoj samoupravi u kontekstu oružanih sukoba unutar kojih su provedeni i nestabilnosti referentnih državnih zajednica*. Tema je stavljena u kontekst psefologije, znanosti o izborima, o čijoj važnosti unutar suvremene političke znanosti svjedoči stalna potreba da se detektiraju, analiziraju i interpretiraju novi tipovi izbora prema posebnim kontekstualnim obilježjima koja dosad nisu postojala. Predmet ove doktorske disertacije upravo su takvi izbori, dosad neanalizirani u znanstvenoj literaturi. Postavlja se pitanje: Bi li situacija u Afganistanu, Iraku i Palestinskoj samoupravi bila drukčija da nisu održani intrakonfliktni izbori? Konflikta su samo djelomice riješeni, a pojavili su se i novi. No unatoč svim poteškoćama i otegotnim transformacijama konflikata, demokratsko konstituiranje vlasti u sva je tri slučaja legitimiralo moguće

nositelje te transformacije i time omogućilo da i eventualni mir bude legitimniji i pravedniji.

Glavno istraživačko pitanje u ovoj disertaciji jest: *Kako je demokratsko konstituiranje vlasti unutar oružanih sukoba u Afganistanu, Iraku i Palestinskoj samoupravi utjecalo na tijek i rješenje sukoba?* Polazeći od hipoteze da izbori povezani s još uvijek neriješenim konfliktima i nestabilnošću samih država, odnosno intrakonfliktni izbori legitimiraju ključne aktere njihovog mogućeg rješavanja (ne samo aktere unutar pojedinih država, nego i njihove vanjskopolitičke sponzore kao glavne inicijatore i supervizore izbora), autor na istraživačko pitanje traži odgovor primjenom metode fokusirane usporedbe uz korištenje dizajna najslučajnijih slučajeva. Kao ovisna varijabla u radu postavljeno je *demokratsko legitimiranje aktera unutar promatranih zemalja kao potencijalnih aktera rješavanja sukoba*. Istodobno, kao neovisna varijabla uzimaju se *intrakonfliktni izbori* (sa svojim odrednicama poput institucija koje se biraju, tipa i elemenata izbornog sustava, organizatora izbora i uloge vanjskopolitičkih aktera) na koje utječu: stabilnost odnosno nestabilnost samih državnih zajednica, vrsta prethodnih nedemokratskih poredaka, vrsta i intenzitet stranih vojnih intervencija i diplomatskog pritiska, kao i elementi novog političkog sustava. Kao kontrolne varijable pri istraživanju teme ovoga rada uzeti su: geopolitički položaj, povijesne determinante aktualnih sukoba i nepostojanje iskustava demokratskog ustrojavanja vlasti.

U prvom poglavlju disertacije, pod naslovom “Konflikti, izbori i intrakonfliktni izbori”, autor analizira glavne teorije konflikata i njihove transformacije čiji su autori Johan Galtung, Edward Azar i Raimo Vayrynen, povezujući ih s promatranim konfliktima u Afganistanu, Iraku i Palestinskoj samoupravi. Poglavlje se bavi i konfliktima u podijeljenim društvima kakva karakteriziraju navedene zemlje te međudržavnim konfliktima i stranim vojnim intervencijama (okupacije) koji su također karakteristika promatranih konflikata. Uz pojam intrakonfliktnih izbora navode se demokratski načini rješavanja konflikata te detektiraju procesne, institucionalne i sadržajne dimenzije intrakonfliktnih izbora. Analizira se koji su izborni modeli dosad korišteni u intrakonfliktnim izborima te koje je izbore povezane s konfliktima u 20. i 21. stoljeću moguće povezati s pojmom intrakonfliktnih izbora (kao jedan od primjera navode se predsjednički i parlamentarni izbori održani u Hrvatskoj 1992).

U drugom poglavlju, “Bliski istok: interkontinentalna i intrakonfliktna regija”, autor redefinira pojam Bliskog istoka kao regije koja se svojom heterogenošću i konfliktnošću izdvaja među ostalim regijama svijeta, bez obzira na to što ne postoji zajedničko stajalište o tome koje zemlje čine tu regiju. Analizira etimološke i geopolitičke odrednice Bliskog istoka, sukobe na Bliskom istoku u 20. i 21. stoljeću te ulogu međunarodne zajednice i Sjedinjenih Američkih Država u upravljanju tim konfliktima. Također, regiju Bliskog istoka analizira u kontekstu susjednih regi-

ja u Africi i Aziji, ističući poveznice i razlike među njima. Povezujući geografski kontinuitet s kontinuitetom konflikta, autor u regiju Bliskog istoka ubraja sljedeće zemlje: Egipat, Izrael s Palestinskom samoupravom, Jordan, Libanon, Siriju, Irak, Saudijsku Arabiju, Jemen, Oman, Ujedinjene Arapske Emirate, Katar, Bahrein, Kuvajt, Irak, Iran, Afganistan i Pakistan.

U trećem, četvrtom i petom poglavlju (“Konflikti i intrakonfliktni izbori u Afganistanu”; “Konflikti i intrakonfliktni izbori u Iraku”; “Konflikti i intrakonfliktni izbori u Palestinskoj samoupravi”) autor se bavi konfliktima i intrakonfliktnim izborima u Afganistanu, Iraku i Palestinskoj samoupravi, analizirajući njihov državni profil, stabilnost i održivost. Za svaku se zemlju raščlanjuju geneza, tijek i akteri konflikta u bližoj i daljoj povijesti s naglaskom na konfliktu unutar kojega se pristupilo demokratskom konstituiranju vlasti. Poglavlje o Afganistanu u tom se smislu bavi predsjedničkim izborima 2004. i 2009. te parlamentarnim izborima 2005. i 2010. U poglavlju o Iraku autor analizira parlamentarne izbore održane početkom i krajem 2005. te 2010. godine. Naposljetku, u poglavlju o Palestinskoj samoupravi piše o predsjedničkim izborima 2005. i parlamentarnim izborima 2006. Za svaku se predmetnu zemlju analiziraju postizborne prilike i na koji su način provedeni intrakonfliktni izbori utjecali na transformaciju konflikta. Analiza konflikata i pokušaja demokratskih načina njihova rješavanja na primjerima pojedinih bliskoistočnih država omogućuje uočavanje nekoliko zajedničkih obilježja. To su: krucijalna vanjskopolićka uloga SAD-a i vojnih intervencija predvođenih američkim postrojbama, zatim složenost i višestapnost konflikata koje nije moguće jednoznačno riješiti te ustrajanje na izornoj demokraciji kao empirijskom političko-institucionalnom uređenju u smislu odrednica poliarhije R. A. Dahla.

U šestom poglavlju, “Komparativna analiza i interpretacija”, autor uspoređuje i analizira promatrane slućajeve Afganistana, Iraka i Palestinske samouprave, toćnije, oblike njihovih državnih zajednica, konflikte i načine njihove transformacije, uloge vanjskopolićkih aktera, izborne modele korištene u intrakonfliktnim izborima te postizborne prilike i (de)eskalaciju konflikta. Fokusiranom se usporedbom temeljem dizajna najslićnijih slućajeve, ćiji je cilj detektirati konstitutivne razlike među njima, raščlanjuju: tip prevladavajućeg rascjepa, neposredni uzrok konflikta, trajanje i intenzitet konflikta, djelovanje glavnih aktera u konfliktu, angažman mećunarodne zajednice tijekom konflikta, oblik strane vojne intervencije, uloga susjednih država, inicijator transformacije konflikta, donošenje odluke o intrakonfliktnim izborima, elementi intrakonfliktnih izbora, intrakonfliktni institucionalni dizajn, pojava i intenzitet novih konfliktnih situacija, vrsta daljnjeg angažmana mećunarodne zajednice i stranih vojnih interventnih snaga, prihvaćanje novog sustava od strane aktera u ranijem konfliktu te integriranost aktera sukoba u novi sustav i proces pomirenja.

Analizirajući kako su intrakonfliktni izbori sa svojim odrednicama (institucije koje se biraju, tip i elementi izbornog sustava, organizatori izbora i uloga vanjsko-političkih aktera) utjecali na osnovni konflikt u ovim zemljama, autor zaključuje da je u sva tri slučaja došlo do uspješnog prijenosa političke moći s privremenih *ad hoc* formiranih tijela vlasti na demokratski izabranu vlast, ali s različitim posljedicama i za novoformiranu vlast i za sam tijek i rješavanje osnovnog konflikta. Po tome se intrakonfliktni izbori u ove tri zemlje i razlikuju. Afganistan je i nakon dva izborna ciklusa fragilna država čiji su posljednji predsjednički izbori protekli u teškom kršenju izbornog prava, dok je sam sukob ušao u novu fazu zaoštavanja uz daljnju američku vojnu intervenciju. U Iraku je, s druge strane, američka vojna intervencija završila 2011, ali se iračko društvo i dalje suočava s dubokim političkim, etničkim i vjerskim rascjepima koji i samu državu čine upitnom. Palestinska samouprava i dalje je pak protodržavni provizorij pod jurisdikcijom Izraela čiji su intrakonfliktni izbori 2006. doveli do novog, ovaj put unutarpalestinskog sukoba, čime je osnovni palestinsko-izraelski konflikt dobio novu dimenziju svojevrsnoga građanskog rata.

Kandidat je pri izradi doktorske disertacije koristio primjerenu metodologiju i pristup, pomoću kojih je uspješno istražio problematiku jednog novog fenomena na primjeru triju zemalja opterećenih sukobima u kojima je intervencija vanjskog faktora jedna od ključnih odrednica dinamike sukoba: Afganistana, Iraka i Palestinske samouprave.

S obzirom na to da pojam intrakonfliktnih izbora dosad nije definiran, ponajprije zbog kronološke blizine, tj. recentnih procesnih, institucionalnih i sadržajnih dimenzija izborne politike i međunarodnih odnosa koje obuhvaća, tema je ove doktorske disertacije novost u komparativnim izbornim studijama, ali i u političkoj znanosti uopće. U tom je smislu moguća i primjenjivost rezultata rada kao izvora podataka i teza budućim analizama povezanosti izbora kao krucijalnog elementa predstavničke demokracije i konflikata koji se putem njih rješavaju, mijenjaju ili pak iniciraju.

Autor je u radu uspješno pokazao da su intrakonfliktni izbori najkompleksniji mehanizam formiranja predstavničkih tijela, znatno složeniji od postkonfliktnih izbora kod kojih je manifestni sukob okončan mjesecima ili čak godinama prije izbora. Ipak, jedno od ključnih pitanja na koja je autor odgovorio bilo je pitanje zadovoljavaju li intrakonfliktni izbori definiciju kompetitivnih izbora, neovisno o tome što su neke njihove funkcije neupitne. Naime, kompetitivni izbori osim uvjeta pune i zakonski osigurane slobode izbornog nadmetanja, slobodnog natjecanja političkih opcija i njihovih programa, istovjetnosti uvjeta i šansi u nadmetanju, transparentnih pravila i poštivanja odluke biračkog tijela, podrazumijevaju i rješavanje političkih konflikata unutar političkog sustava te mirnodopske prilike svog održavanja. Jesu li zbog nedostatka jednog ili obaju potonjih uvjeta intrakonfliktni izbori defektni

izbori? Izbori održani u dvije navedene države i autonomnom području pod izrael-skom jurisdikcijom, zaključuje autor, ne samo da zadovoljavaju definiciju intrakon-fliktnih izbora nego su i njihovi empirijski rodonačelnici te kao takvi i znanstveno i društveno relevantna tema.

Disertacija je logično i kvalitetno strukturirana, a napisana je jasnim jezikom i stilom. Povjerenstvo je ocijenilo da je mr. sc. Boško Picula u svojoj doktorskoj di-sertaciji metodološki i sadržajno u potpunosti ispunio sve postavljene znanstveno-istraživačke zahtjeve.